مەملەکەتی ئێسکەکان

چیرۆکی: سەمەد ئەحمەد

خوێندنەوەو رەخنەی: د.عادل گەرمیانی

کاتێك لمەکەیان لەسەر تەوێڵو دەموچاومو گوێچکەم لابرد، نەمزانی مێروو لەو مارو قالۆنچەو قمقمۆکەکان بە کوێدا ڕایانکردو چۆن خۆیان ون کرد. من لەبەر ئەوەی چەند ساڵێك بوو مردبووم یان ڕاستتر بڵێم زیندەبەچاڵ کرابووم نەمدەتوانی ببزوێم، بۆیە ئەوانیش بە کەیفی خۆ کەوتبوونە وێزەم.

من پێش ئەوەی بمرمو ئاوها بمنێنە ژێر لم، لاوێکی کەڵەگەتو بەخۆوەبووم، تازە هەڵدەچووم، هەرگیز لەو بڕوایەدا نەبووم ڕۆژێك بەم شێوەیە زەلیلو مجرۆ دەبم. دەبم بە خۆراکی مارو مێرو.

ئای لە دنیاو مەملەکەتی ژێر لم، بەڕاستی ژیانێکی سەیری تیا دەگوزەرێت، ژیانێك کە هەرگیز مرۆی سەر زەوی نەیانبینیوەو بڕواش ناکەن کە هەبێت! ئەوەی لە هەموو شت زیاتر بۆ من مایەی نیگەرانی بوو، ئەوە بوو کە ڕۆژ بە ڕۆژ پێستی لەشم وەکو پەڕۆ دەڕزی، هێشتا چەند سەعاتێك بوو خستبوومیانە ژێر لمەوە، لەشم وەکو

پفبدرێت ئاوها ئاوسا، هەر ئەوە نەبوو بتەقم لەگەڵ پەنمانیشدا لەشم بۆنێکی ناخۆشی دەردا، بۆنێك مەگەر هەر خۆم بزانم چ بۆنێك بوو. کە بڕواناکەم هیچ کەسێك بتوانێت خۆی لەبەری ڕابگرێت.

لە ڕۆژی سێیەم‌و چوارەمدا بۆگەنیەکە زیاتری کرد، لەگەڵیشیدا سەرتاپای لەشەم زیجکاو و چەوری‌و کێمێکی زۆری دەردا، بە شێوەیەك لمەکەی بانو ژێرو ئەملاو ئەولای چەورکرد. هەر ئەوەندەی لمەکە چەوربوو، خودایە چی ببینم؟ من دەڵێم: سەد تۆ بڵێ: هەزاران جۆری مێروو تێم ئاڵان، هەر یەکەیان لە شوێنێکەوە کەوتنە وێزەم، نەمزانی ئەم هەمووە لە کوێوە پەیدابوون.

بە ڕاستی سەیربوو، ئەم حاڵە بۆ من هەرگیز جێی چاوەڕوانی نەبوو، هەرگیز لەو بڕوایەدا نەبووم کە لە ژێر ئەو لمە وشك‌و مردووەدا مەملەکەتێکی ئاوها سەیرو عاجباتی هەبێت. هیوایان هەبوو شاخدار بوون، هەیانبوو توکن بوون، هەبوو بێ چاو، هەبوو دان تیژو ژەهراوی. کاتێك گازیان لە لەشم دەگرت هێندەی جێ گازەکەیان‌و زیاتریش گۆشتیان لە لەشم دەکردەوە. تیایاندا هەبوو قاچو نینۆك درێژ.

مرۆ چۆن بە ئاسانی قاچی لە ناو بەفری تازە باریودا نقوم دەبێت ئاوها نینۆکیان لە جەستەی ڕزیوم دەچەقاند، لەگەڵ خۆڕاپسکاندا گۆشتیان لە لەشم دەکردەوە.

لە هەفتەی یەکەمی زیندەبەچاڵکردنەکەمدا لەشم لە چەند شوێنێکەوە کون کون بوو، بەڵام ئەوەی سەیر بوو ئەوە بوو کونەکان خوێنیان لێنەئەهات، ئیدی نازانم گۆمی خوێنی لەشم بەستبووی یان وشکی کردبوو یان چیتر..؟

لە هەموو ئەمانەش ناخۆشتر ئەوە بوو قاچی کەسێکی تر بوو کە بە چرچییەکەیدا دیاربوو هی پیرەمێردێك بێت. بە بۆنی ئەم قاچەوە چەند ئەوەندەی تر مارو مێروولە تێم ئاڵابوون، تەواو هەراسانیان کردبووم، لێ لەبەر ئەوەی مردبووم چ دەسەڵاتێکم نەبوو، نەمدەتوانی هیچ بکەم، بەڵام لە دڵ‌و لە بیری خۆمدا زۆر بە قووڵی لەو وەزعەی تێیکەوتبووم ڕادەمام تێدەفکرام، سەرەتا بڕوام نەدەهات بەسەرسووڕمانەوە لە خۆم دەپرسی، ئەرێ بە ڕاست دەبێت من مردبم؟

بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە دەمویست قامکەکانم ببزوێنم جوڵەم بۆ نەئەکرا، ئیدی زانیم کار لە کار ترازاوە، تەواو، مردووم‌و بڕاوەتەوە، ئەگەر بمتوانیبا ببزوێم، ئەو باسکەم لادەدا کە کەوتبووە سەردەمم، کە نەمدەزانی هی ژنە یان پیاو..

من لە هەموو تەمەنی خۆمدا بە بیرم نایەت مێروولەیەکەم کوشتبێت، نەك هەر ئەمە لە بیرمە کاتێك لە پۆلی پێنجەمی سەرەتایی مامۆستای وانەی زانست باسی ڕێگەکانی قەلاچۆکردنی مێروی بۆ دەکردین، من زۆر بە توندی دژی هەموو ئەو ڕێگەیانە دەوەستامەوە، جارێکیان لە کاردانەوەیەکی جەسوورانەدا بە مامۆستای زانستم وت: ئەمە چ زانستێکە بە ئێمەی دەڵێنەوە؟ نەنکم دەڵێت: ئەوەی مێروولەیەك بکوژێت خوا تۆڵەی لێ دەستێنێت‌و دەیخاتە دۆزەخێ، ئێوەش دەتانەوێ بە دەرمان‌و بە کیمیایی بە کۆمەڵ مێروولە بکوژن؟ من نەمزانی قەدەری ئێمە ئاوها دەبێت کە بە کۆمەڵ دەمانکوژن‌و بە کۆمەڵیش دەماننێژن!

ئەوەی زیاتر باری جەستەو دەروونمی تێك شکاندبوو ئەو شایی‌و گۆڵمەزە بوو کە لەسەر زەوی گەرم کرابوو، خەڵکی وایاندەزانی ئێمە مردووین‌و ئاگامان لە هیچ نیە. بەڵام ئەگەرچی من بۆ خۆشم سەیرم لێ دەهات کە چۆن مردووم‌و ئاگام لە هەموو ڕووداوێك هەیە؟ ئاگام لێ بوو لە دوای ئەوەی ئێمەیان زیندەبەچاڵ کرد، بۆ شەوەکەی هەموو ئەو پیاوانە لە مەراسیمێکی تایبەتدا خەڵات کران، مەدالیای ئازادیەتییان پێبەخشرا!

ئەمە مەسەلەیەك بوو تەواو پەرێشانی کردبووم، مەسەلەیەکی تر کە تا ڕادەی شێتی سەرسامی کردبووم‌و هەرگیز لە یادم ناچێت‌و خۆشم نازانم چۆن لەو کاتەدا

کەوتە یادم، ئەوە بوو بەخیلیم بە (ئەختاتون)و (نیڤەرتیتی)و هەموو فیرعەونێکی میسری دەهات، بە ڕاستی ئەوان خۆش ژیانو پیرۆز نێژران! فیرعەونەکان هەزاران ساڵە مردوونو نێژراون، بەڵام لاشەکانیان وەکو خۆیان وایەو نەگۆڕاون، وەلێ من لە دوای چەند هەفتەیەك لە زیندەبەچاڵکردنەکەم گۆشتی لەشم لە ئێسکەکانم جیابووەوە وەك بڵێی دوژمنو نەیاری یەکدی بن، ئیدی جگە لەوە یان پارچە ئێسك کە ڕەنگە خۆشم تەواوی ئەندامەکانی خۆم نەناسمەوە هیچی وام نەماوە.

لەگەڵ ئەم تێکەڵاوبوونو بە یەکداچوونەدا هەر ئێسکەو بە زمانی ڕۆح سەربووردەی ژیانی خۆی بۆ ئەوی دی دەگێڕایەوە.. کاتێك لولاقێك پەراسوویەك باسکێك جومجومەیەك حەکایەتی خۆی دەگێڕایەوە، هەموو مەملەکەتی ئێسکەکان بە عەشقێکی زۆرەوە ڕۆحیان بۆ ڕادەنێرا لەگەڵ زایەڵەی سەربووردەکاندا پێدەکەنینو دەگریاین..

من بڕوا ناکەم هیچ کۆڕێکی شیعری هێندەی مەراسیمی سەربووردەی ئێسکەکان قەرەباڵغو بەحەماس بووبێت.

ئەوەی لە هەموو شتێك زیاتر لە مەملەکەتی ئێسکەکاندا جێگەی سەرنج بوو ئەوە بوو. ئێمە ئەگەرچی هەر چل پەنجا کەسێکمان لە چاڵێکدا زیندەبەچاڵ کردبووینو هەتا چاویش بڕ دەکات هەر چاڵ بوو، بەڵام دەیانوت دواین چاڵ لمێکی ئێجگار وشکو سوێری هەیە، لمێك کە لە سوێریدا تاڵە. ئەگەر لولاقێك باسکێك پەراسوویەك کەللە سەرێك لە یەکەمین چاڵەوە سەربووردەی خۆی بیگێڕایەوە ئەوە ئێسکی دواین چاڵیش بە ڕۆح گوێی لێدەبوو، وابزانم لە سێیەم ساڵی زیندەبەچاڵ کردنەکەمدا بوو نۆرە هاتە سەر من کە سەربووردەی ژیانی خۆم بۆ ئامادەبوان بۆ مەملەکەتی ئێسکەکان بگێڕمەوە. من ئاوها دەستم بەگێڕانەوەی سەربووردەی ژیانم کرد.

ناوم "مەردان"ە خەڵکی "بانگۆل"ی گەرمیانم، سێ ساڵ پێش ئێستا، پێش ئەوەی زیندەبەچاڵ بکرێم تەمەنم 30 ساڵ بوو، دایکم بۆی گێڕاومەتەوە ئەو ڕۆژەی منی تیا لەدایك بووم 8ی مانگی شوباتی 1968 بوو، ڕەشەبایەکی ژەهراوی ناوەخت هەڵی کرد ڕەشەبایەك زەحمەت بوو کەس خۆی لەبەر بگرێت، گەورەو بچوك ژنو پیاو پیرو لاوی پێکەوە لول دا، کەس نەیزانی ئەم گەردەلولە لە کوێوە هەڵی کرد، زەحمەتە، زەحمەتە بتوانرێت باسی کاولکارییەکانی ئەو ڕەشەبایە وەك ئەوەی کردی بگێڕدرێتەوە.

دایکم چەند جارێك بە چاوی پڕ لە فرمێسكو دڵی پڕ لە حەسرەتەوە ئاخی بۆ ڕۆژانی لاوی هەڵکێشاوە، بۆی گێڕاومەتەوە کە باوکم هەرچۆنێك بێت توانیویەتی ئێمە لە ژەهراوییبوونی ئەو بایە ڕزگار بکات، لێ خۆی هەر ئەو ڕۆژە تەمەنی جوانیی خۆی کە (33)ساڵ بوو بۆ دایکی (18) ساڵم کرد بە قوربانی..

من کە هێشتا زۆر سەربووردەی ترم مابوو بیگێڕمەوە، نەمتوانی تەواویان بکەم، بەدەم گریانەوە وتم: ئاخ دایەگیان دایکی جوانو جاهێڵم دایکی میهرەبانم

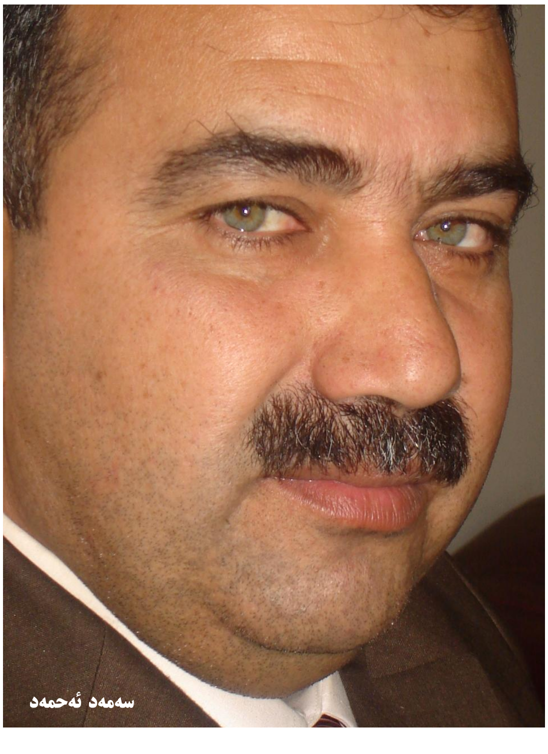

دایکی خێر لەخۆ نەدیوم دەبێ ئێستا لە کوێ بێت؟ ئایا گوێت لە ناڵەی ڕوحی مەردانی کوڕت هەیە؟ دڵنیام ئێستا بمبینی نامناسیتەوە، چونکە ئێستا نە چاوم ماوە هەتا بە سەوزییەکەیدا بمناسیتەوە، نە خاڵە وردە ڕەشەکەی چانەکەم، هیچ هیچیان نەماون، ئێستا جگە لە ئێسکەپەیکەرێك کە ڕۆژانە زیاتر نەرم دەبێتو دەڕزێت، هیچی دیم نەماوە دایە گیان تۆ لە کوێی؟

لەم کاتەدا دەنگێك لە دوورەوە کە وابزانم نزیکی چاڵە کۆتاییەکان بوو هات بەدەنگ هاوارمەوە، بە دەنگێکی ئێجگار میهرەبان، بەڵام لەرزۆکەوە وتی: مەردان ڕۆڵە ئەوەتام، ئەوەتام لێرە، لەم چاڵە منیش مردووم، منیش زیندەبەچاڵ کراوم، ناتوانم ببزوێم، سەرێكو قاچێكو دوو دەست کە نازانم هی کێن کەوتون بەسەر لاشەی مردوومدا، هەر بە جارێ هەراسانیان کردووم، بەڵام منیش بە چاوی ڕۆح دەتبینم گوێم لە دەنگتە، لەم دوورەو دەتلاوێنم تازە ئێمە مەملەکەتی ئێسکەکان هەر لێرە دەمێنینەوە، بڕوا ناکەم مرۆڤی زیندووی سەر زەوی بزانن ئێمە لێرەین.

دایکم لەدوا ڕستەیدا دەنگی گۆڕاو قسەکەی بۆ تەواو نەکراو دایە پرمەی گریان..

بەم شێوەیە منو دایکم لەدوای چەند ساڵ لە دابڕان یەکترمان دواند.. لە دوای من ئەو لولاقە قسەی کرد کە لە یەکەم ڕۆژی زیندەبەچاڵکردنەکەمەوە کەوتبووە سەر سنگمو هەتا ئەو ڕۆژەی لمەکەیان لەسەرم لابرد هەر لەسەر سنگم بوو. دواجاریش کە ئێسکەکانمانیان جارێکی تر کۆکردەوەو کردیانە پریاسکەیەکەوە، لەوێشەوە خرامە ناو تابووتێکی گەورەوە ئینجا بە ئاڵایەکی سێ ڕەنگ سوورو سپیو سەوز داپۆشرام. ئەو لولاقەشیان خستە ناو تورەکەکەی منەوە، بەڵام دەستی ڕاستی کە کەوتبووە ژێر سەری ئەو ژنەی تەنیشتمەوە، لەکاتی دەرهێنانەوەی ئێسکەکانمان لە ژێر لمەکە، نەمزانی کەوتە پریاسکەی کێوەو تێکەڵاوی ئێسکی کێ بوو، یا ڕاستر بڵێم، نەمزانی بوو بە بەشێك لە لەشی کێ؟!

من زۆر لە لام سەیر بوو خزمەکانم هاوڕێکانم ئەوانەی (15) ساڵی تەواو عەوداڵی هەواڵو تەنانەت تەرمی ئێمە بوون، بۆ نەیانپرسیو ورد نەبوونەوە؟ بۆچیو چۆن دەبێت مرۆڤێك سێ قاچو یەك دەستی هەبێت؟

من ئێستا کە لە پریاسکەیەکدام لەناو تابووتێکی گەورەدام، بریتیم لە جومجومەیەك، چەند پەراسوویەك، سێ لولاق، دوانی ڕاستو یەکێك چەپ، لەگەڵ باسکێکی چەپ. چەندین ساڵ لە جێیەکی ئێجگار تەنگەبەردا بووم، ئێستا هەر خۆمم، بەڵام بەبێ دەستی ڕاستم لە ناو تابووتێکی گەورەدام..

من ئەگەرچی جگە لەچەند پارچە ئێسکێکی وشكو ڕزیو زیاتر هیچی دی نەبووم، بەڵام وەك مرۆڤێکی کامڵ لە دیاردەکان ڕادەمام، تێدەفکرام، پرسیارم دەکرد، خەونم دەبینی، خەونی زۆر گەورەو جوان، هەندێجار دڵخۆش دەبووم، بەڵام کاتێك یادەوەریی دەستەڕاستم دەکەوتەوە یادم نیگەرانو دڵتەنگ دەبووم، فرە دڵخۆش بووم کاتێك لە دوای یانزە ساڵ لە ژێر لم دەریانهێنامەوەو توانیم جارێکی دی ژیانی سەر زەوی ببینمەوە، بەتایبەت ئەو کاتەی گەیاندمیانەوە کەرکوكو بەسەر پردی خاسەدا ڕەتیان کردم، هەر ئەوەندە نەبووم پێ بگرمو لە تابووتەکەوە سەر دەربێنمو هاوار بکەم، بەڵام کاتێك لە خۆم ڕامام کە دەستی ڕاستم نییە نیگەرانو دڵتەنگ مامەوە، ئاخر مەحاڵە بتوانم بەبێ یادەوەریی دەستە ڕاستم بژیمو بمرم، من لە ژیانمدا چەندین جار نامەی دڵداریم بە دەستی ڕاستم بۆ شەونم نووسیوە.. لەمەش ئەستەمتر کاتێك لە پاین پردەکەی خاسەدا چاوم بە باجی (زارا) کەوت دەرۆزی دەکرد بەری چاوم تاریك بوو، ئیدی هیچم نەدی، بەڵام یادەوەریی چەند ڕۆژێك لە پێش ئێستا بەرەو قوڵایی خۆی لوشی کردم..

ئەو ڕۆژەم کەوتەوە یاد کە ئێسکەپەریکەری کاروان، کوڕە گەورەی باجی زارا، باسی دایکی بۆ دەکردین، کە چۆن پێش ئەوەی زیندەبەچاڵ بکرێن سەربازەکان بە زۆر لە باوەش دایکیان دەرهێناوە ! کاروان لە گێڕانەوەی ئەم ڕووداوەدا وەك جاری یەکەم دەستی بە گریان کردەوە لە دوای خۆشی تەواوی مەملەکەتی ئێسکەکان دایانە پرمەی گریان..

کاروان هەر بە هیوابوو جارێکی دی لە ئامێزی دایکیدا سەرخەوێك بشکێنێتەوە.. نەیزانی باوەشی دایکی وەکو دەستە ڕاستی من ون دەبێتو نادۆزرێتەوە.

لەدوای ئەم دیمەنەی باجی زارا، زو پەشیمان بوومەوە لەوەی جارێکی دی بژیمەوە، لەم کاتەدا زۆرم پەلە بوو، خوا خوام بوو لەو تابووتە ڕزگارم بێتو تەسلیم بە خاکم بکەنەوە. هەتا گەیاندمیانە گۆڕستان خۆم دڵنەوایی ئێسکەپەیکەری خۆم دەکرد..

ئەی ئێسکی وشکو ڕزیوم، خوداوەند نەمریی تەنها بە خۆی بەخشی، قەدەری ئێمەش بە مردن، بۆیە دەبوو هەر زوو بمانزانیبا کە ژیان جگە لە گەمەیەکی بێ مانا هیچی دی نییە، کاتێك جارێکی دی، بەڵام بە پێچەوانەی جاری یەکەمەوە لە مەراسیمێکی شایستەدا بەخاك سپێررامەوەو گەڕامەوە بۆ ناو مەملەکەتی ئێسکەکان، یەکەمین ئێسکەپەیکەر کە پێشوازیی لێ کردمو هەواڵی کوردستانو هەواڵی سەر زەوی لێ پرسیم ئێسکەپەیکەری شەریف پاشای خەندان بوو..

مایسی 2003

پاڵەوانی لێقەوماو لە کورتە چیرۆکی

(مەملەکەتی ئێسکەکان)

ئەنفال گەورەترین کارەساتە بەسەر مرۆڤی کوردی هاوچەرخدا هاتووەو لە مێژووی نەتەوە ستەمدیدەکەمان هەمیشە بە خاڵو ڕووداوێکی خوێناوی تۆمار کراوە، چونکە چارەنووسی زیاتر لە سەدو هەشتاو دوو هەزار مرۆڤی کورد لە پیاوانو ئافرەتانو لاوانو کچانو منداڵانی ساواو مەمکخۆر نادیارە، چونکە پیاوانی ڕژێمی سەدام، بە هاریکاریی کوردە جاشەکان، تەفرو توونایان خستنە نێو چارەنووسو چۆنێتیی لە ناوبردنو کوشتنو ناشتنی ئەو ژمارە زۆرەی کوردە بێ تاوانەکان، تەنانەت جگە لە بەکۆمەڵ کوشتنیانو گۆڕی بەکۆمەڵ، شوێنی ناشتنیانیش بەتەواویو بە دروستی تا ئەم ڕۆژگارە یەکلا نەبۆتەوە، هەر چەندە لە دوای پرۆسەی ئازادیی عیراق لە 2003/4/9 چەند هەوڵێك بۆ دۆزینەوەیان دراوەو هەندێك لەو گۆڕانە هەڵدراوەتەوەو تەرمی شەهیدەکانیان بۆ کوردستان هێنراوەتەوە، بەڵام ژمارەیەکی زۆر لە شەهیدانی ئەنفال، تا ئێستا بزرو بێ سەرو شوێننو چاوەڕوانی هەڵمەتی ڕۆڵەکانی میللەتەکەمانن، تا بیاندۆزنەوەو بیانهێننەوە بۆ نێو گۆڕستانەکانی شەهیدانی کوردستانو بەمەش ئاسوودەییەك دەکەوێتە دڵی ئەو شەهیدانەو کەسووکارەکانیان، چونکە بۆ ماوەی نۆزدە ساڵە لە چاوەڕوانی گەڕانەوەن بۆ خاکی باووباپیرانیانو لەو حاڵەتە مردنە یان ناشتنەیان ڕزگار بێت.

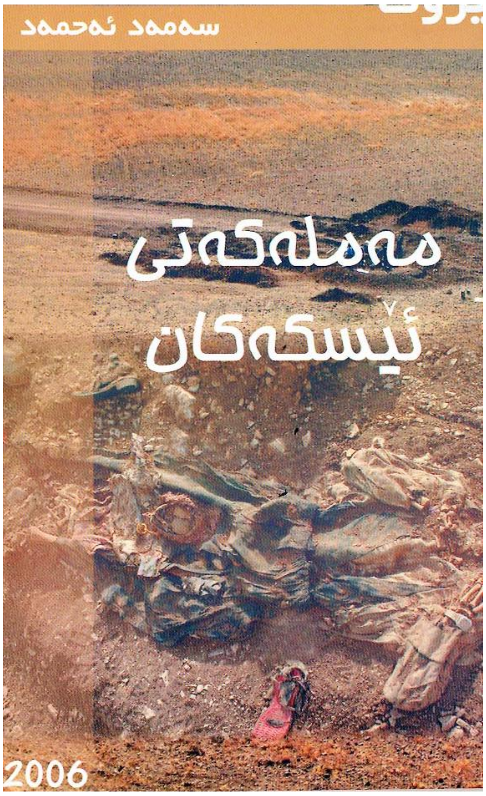

ئـەنفال بەسـەر کـورددا ڕوویـداو ئـەم کارەسـاتە، تـا ئێستا لـە نێـو چـەند دەقێکـی کورتـە چـیرۆك و ڕۆمـان و هۆنراوە خراوەتە ڕوو، لـە چـەند گۆشـەنیگایەکەوە زیـاتر بـاری دەروونـیو حاڵـەتی گـوزەرانی ئـەنفالکراوەکان لـە ئانووسـاتی گرتنیـانو ڕۆژانـی بەندیخانـەیان لـە نێـو ئـەو دەقـە ئەدەبیانـە بەرجەسـتە کـراوە، جگـە لـە کورتـە چـیرۆکی (مەملەکـەتی ئێسکەکان)ی سـەمەد ئەحمـەدی چیرۆکنووس، کەوا لە یەکەم چیرۆکی نێـو کورتەچـیرۆکی (مەملەکـەتی ئێسکەکان) داینـاوەو سـاڵی 2006 چـاپی کــردووەو یەکــەمین خــەڵاتی حەوتــەمین فیــستیڤاڵی گەلاوێژی بە هۆیەوە بەدەستهێناوە.

دەقــەکانی ئــەم چـیرۆکە دەگەڕێتــەوە بــۆ ســاڵی 2003، بەڵام ڕووداوەکانی ئەم دەقـە بـۆ سـاڵی 1988 دەگەڕێتـەوە، هەرچـەندە گێڕانـەوەکانی ئـەم دەقـە بـۆ سـاڵی 2003 دەگەڕێتــەوەو بەمــەش هــەردوو کــاتی نـاوەوەو دەرەوەی ئـەم دەقـە هاوتـەریبن، بـەڵام بینـای شوێنی ئەم دەقە بازنەییە، چونکە لە شـوێنێکی ناشـتنی نێو جەرگەی زەوییەوە بۆ شوێنێکی دیکەی نێو جەرگەی زەوی دەگوازرێتەوە، هەرچەندە لەڕووی ڕامیارییـەوە بـە یەکەم شـوێنی ناشـتنی قارەمـانی ئـەم چـیرۆکە دەوتـرێ خـاکی عـەرەبو خـاکی کوردسـتان، بـەڵام زەوی هـەر زەوییە لەهەر کوێ بێت.

پاڵـەوانی ئـەم چـیرۆکە نـاوی مەردانـەو مرۆڤێکـی لێقەوماوی کوردەو دەکەوێتە بـەر لافـاوی گـرتنی مرۆڤـی کورد، لە پرۆسەکانی ئەنفالی بەدناو، پاشان خۆی لە نێو گــۆڕێکی بەکۆمەڵــدا دەبینێتــەوەو ئەوســا لــە ڕێــی بــەکارهێنانی جێنــاوی کەســی یەکــەمی تــاك و وەك گێڕەرەوەیەك سەرگوزشتەی ئەشکەنجەکانی خۆیمـان لـە نێو گۆڕە بەکۆمەڵەکاندا بۆ دەگێڕێتـەوە وەك پاڵـەوانێکی لێقەوماو.

چــیرۆکنووس پــاش ماوەیــەك لــە دەســتپێکی چیرۆکەکەی، ناوی پاڵەوانی ئـەم چـیرۆکەمان بـۆ ئاشـکرا دەکـات، هـەروەها تەمـەنی پاڵـەوانی پاڵەوانەکـەی بـە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئاشکرا دەکات کە بیـست سـاڵە، چـونکە پاڵەوانەکـە لـە سـاڵی 1968 لـەدایك بـووەو لـە کارەســاتی ئــەنفالی ســاڵی 1988 دەســتگیرکراوەو زیندەبەچـاڵ کـراوە. ئـەوەتا مـەردانی پاڵـەوان لـەم بارەیەوە دەڵێت ئـەو ڕۆژەی مـنی تیـا لـەدایك بـووم 8ی شوباتی ساڵی 1968 بوو.. لێرەدا چیرۆکنووس کەوتۆتە داچـوونێکەوەو لـە سـەرەتای هـەمان ئـەو پەرەگرافـەی پاڵـەوان سـاڵی لـەدایکبوونی ئاشکرا دەکـات، تەمـەنێکی دیکـەمان بـۆ ئاشـکرا دەکـاتو دەڵێـت نـاوم "مـەردان"ە خەڵکی "بانگۆل"ی گەرمیانم سـێ سـاڵ لـە پـێش ئێستا پێش ئەوەی زیندەبەچاڵ بکرێم تەمـەنم (30) سـاڵ بـوو دایکم بۆی گێڕاومەتەوە ئەو ڕۆژەی منی تیا لـەدایك بـووم (8)ی مانگی شـوباتی سـاڵی 1968 بـوو، لێـرەدا سـاڵی 1968 بە فارسـی نووسـراوە، لـەم حاڵەتـە دەبـێ سـاڵی لەدایکبوونی پاڵەوان 1955 بێت، چونکە (30+3=33) دەکاتو ئەگەر لـە سـاڵی ئەنفالکردنەکـە (1988) دەری بکەین، دەکاتـە (1988−33=1955) واتـە پاڵەوانەکـە پیـاوێکی خـاوەن تەمـەنی (30) سـاڵی بـووەو خـاوەن ئـەقڵێکی تـەواو بـووە، دەیتـوانی چـۆنێتیی گـرتنیو چۆنێتیی ناشتنیمانی بـۆ بگێڕابایـەو ئەوسـا کارەسـاتەکە دڵتـەزێنترو کاریگـەرتر دەبـوو، ئەگـەر لەگـەڵ جـۆری ئەشکەنجەکانی لە نێو گۆڕەکە تێکەڵ بکرابایـە، تەمـەنی پاڵەوانــە لێقەوماوەکــە زۆر لــەبارە بــۆ گێڕانــەوەی بەسـەرهاتی خـۆی لـە نێـو گۆڕەکـە، بـەڵام وا دیـارە مرۆڤێکـی ئەوەنـدە ڕۆشـنبیر نییـە یـا بـە هۆشـیارییەکی زیاترەوە سروشتی کارەساتەکەی لـە ڕووی سـەرهەڵدانو چۆنییەتی بەرێچوونی بۆ باس کردینایە.

دەستپێکی ئەم چیرۆکە لە کاتی ئێستای هەڵدانەوەی گــۆڕی ئــەنفالکراوەکان دەســتپێدەکاتو ڕاســتەوخۆ چیرۆکنووس ئەم لایەنەمان بـۆ ئاشـکرا دەکـاتو دەڵێـت: (کاتێك لمەکەیان لەسـەر تـەوێڵو دەموچاوم و گوێـچکەم لابــرد..)، بــەڵام ســەرەتای ئــەم چــیرۆکە لــە کــاتی ڕابـردووەوە دەسـت پێـدەکاتو دیـسانەوە ڕاسـتەوخۆ

چیرۆکنووس ئەم لایەنەمان بۆ دیاری دەکاتو پاش دوو پەرەگراف دەڵێت: (ئای لە دنیاو مەملەکەتی ژێر لم، بە ڕاستی ژیانێکی سەیری تیا دەگوزەرێت..).

چیرۆکنووس لە دەستپێکی ئەم چیرۆکەو لەسەر زاری پاڵەوانەکەیەوە ئەوەمان بۆ دەردەخات کەوا "مەردان"ی خەڵکی دێی "بانگۆڵ"و ناوچەی گەرمیان، لاوێکی کەڵەگەت بووە، هەرگیز باوەڕی نەدەکرد ئاوەها لە ژێر لمدا زەلیل بێت: (من پێش ئەوەی بمرمو ئاوها بمنێنە ژێر لم، لاوێکی کەڵەگەتو بەخۆ بووم. تازە هەڵدەچووم، هەرگیز لەو بڕوایەدا نەبووم ڕۆژێك بەمشێوەیە زەلیلو مجرۆ دەبمو دەبم بە خۆراکی مارو مێرو..).

پاڵەوانی ئەم چیرۆکە بە هوشیارییەوە بەسەرهاتی خۆی لە هەردوو جیهانی دنیاو نێو گۆڕمان بۆ دەگێڕێتەوە، بینای گێڕانەوەکەش ئاساییو کۆنە، کەوا لە خاڵێکی کاتی ڕابردووەوە دەستپێدەکاتو لەگەڵ پەرەسەندنی ڕووداوی چیرۆکەکە، بەرەو خاڵی کۆتایی کاتو ڕووداوی چیرۆکەکە دەڕوات.

لە ئەندێشەی پاڵەوانی لێقەوماوی هۆشیاری ئەم چیرۆکە، هەندێ زیادەڕۆیی هەیە، بۆ نموونە لە ڕووی ئەقڵو لۆژیکەوە ماقوڵ نییە ئەم جۆرە گیانلەبەرانە هەبوونیان هەبێت لە ژێر لمدا: (هەرگیز لەو بڕوایەدا نەبووم کە لە ژێر ئەو لمە وشكو مردووەدا مەملەکەتێکی ئاوها سەیرو عاجباتی هەبێت. هیوایان هەبوو شاخدار بوون. هەیانبوو توکن بوون، هەبوو بێ چاو. هەبوو دان تیژو ژەهراوی).

پاڵەوانی ئەم چیرۆکە لە ساتەکانی پێش مردنی، لێقەوماوە، بە حوکمی ئەوەی بە زۆرەملێ زیندەبەچاڵ دەکرێتو کۆتایی بە ژیانی دەهێنرێتو ئەم چارەنووسە بەختی زۆرینەی ئەنفالکراوەکان بوو، هەروەها لە نێو گۆڕیشدا هەر لێقەوماوەو بێ دەسەڵاتە، چونکە چەندین جۆر مێرووڵەی ژێر لم گاز لە پێستی دەگرنو بەشی خۆیان لێدەکەنەوەو ئەویش بێ دەسەڵاتانە ئەو جۆرە ئازارانە دەچێژێ.. (مرۆ چۆن بە ئاسانی قاچی لە ناو بەفری تازەباریودا نقوم دەبێت، ئاوها نینۆکیان لە جەستەی ڕزیوم دەچەقاند، لەگەڵ خۆڕاپسکاندا گۆشتیان لە لەشم دەکردەوە).

هەروەها پاڵەوانەکە بەدەست بۆنی جەستەی مردوویەوە دەتلێتەوەو بەمەش حاڵەتی هۆشیاریی پاڵەوانەکە بەرجەستە دەکات، چونکە ئەقڵو هزری مرۆڤ لەگەڵ مردنیدا لەکار دەکەوێت، بەڵام پاڵەوانی لێقەوماوی ئەم چیرۆکە بە پێچەوانەوە لە نێو گۆڕەکەیدا بە هوشیارییەوە خۆی بە دەست چارەنووسی خۆیەوە لە نێو گۆڕەکەیدا داوە، ئەوەتا تەحەمولی بۆن ناخۆشی جەستەی خۆیشی ناکات: (ئەوەی لە هەمووشت زیاتر بۆ من مایەی نیگەرانی بوو، ئەوەبوو کە ڕۆژ بەڕۆژ پێستی لەشم وەکو پەڕۆ دەڕزی. هێشتا چەند سەعاتێك بوو خستبوومیانە ژێر لمەوە لەشم وەکو پف بدرێت، ئاوها ئاوسا، هەر ئەوە نەبوو بتەقم، لەگەڵ پەنمانیشدا لەشم بۆنێکی ناخۆشی دەردا، بۆنێك مەگەر هەر خۆم بزانم چۆن بۆنێك بوو، کە بڕوا ناکەم هیچ کەسێك بتوانێت خۆی لەبەری ڕابگرێت).

پاڵەوانی ئەم چیرۆکە جگە لەوەی بەدەست بۆنی ناخۆشی جەستەی خۆیەوە دەتلایەوە، هەروەها بەدەست بۆنی قاچی ئەو پیرەمێردەشەوە دەتلایەوە کە لە نێو گۆڕەکەدا بەسەر سنگیەوە سەقامگیر بووەو چیرۆکنووس لەم پەرەگرافەدا جۆرێکی دیکەی زیرەکیو هۆشیاریی پاڵەوانە لێقەوماوەکەمان بۆ بەرجەستە دەکات، لە زانینی جۆری قاچە مردووەکە: (لە هەموو ئەمانەش ناخۆشتر ئەوەبوو قاچی کەسێکی تر، کە بە چرچیەکەیدا دیاربوو هی پیرەمێردێك بێت، کەوتبووە سەر سكو سنگم.. بە بۆنی ئەم قاچەوە چەند ئەوەندەی تر مارو مێرووڵە تێم ئاڵابوون. تەواو هەراسانیان کردبووم، لێ لەبەر ئەوەی مردبووم، چ دەسەڵاتێکم نەبوو، نەمدەتوانی هیچ بکەم، بەڵام لە دڵو لە بیری خۆمدا زۆر بە قوڵی لەو وەزعەی تێیکەوتبووم ڕادەمام، تێدەفکرام).

کەواتە پاڵەوانی ئەم چیرۆکە لە نێو گۆڕیشدا خاوەن هۆشیاریی خۆیەتیو لە وەزعی خۆی ڕادەمێنیّو تێدەفکرێت، بۆیە لە گێڕانەوەی بەسەرهاتەکەی لەنێو دەرەوەی گۆڕەکەیدا خاوەن جۆرە ڕاستگۆییەك لە باسکردنی لێقەوماویی خۆیەتیو چیرۆکنووس بە ئەنقەست ئەم حاڵەتەی هەڵبژاردووە بۆ خستنەڕووی باری دەروونی مرۆڤی ئەنفالکراو لە هەردوو ژیانی پێشو پاش مردنی.

پاڵەوانی لێقەوماوی ئەم چیرۆکە مرۆڤێکی ڕۆشنبیرەو ئاگای لە بەسەرهاتی کۆنە فیرعەونییەکانە، بە دەلالەتی ئەوەی باسی هەندێ ناوداریان دەکاتو بە هۆشیارییەوە باسی ئەم لایەنەمان بۆ دەکاتو دەڵێت: (مەسەلەیەکی تر کە تا ڕادەی شێتی سەرسامی کردبوومو هەرگیز لەیادم ناچێتو خۆشم نازانم چۆن لەو کاتەدا کەوتە یادم ئەوەبوو، بەخیلیم بە "ئەخناتون"و "نیفەرتیتی"و هەموو فیرعەونێکی میسریدا دەهات، بە ڕاستی ئەوان خۆش ژیانو پیرۆز نێژران! فیرعەونەکان هەزاران ساڵە مردوونو نێژراون، بەڵام لاشەکانیان وەکو خۆیان وایە، نەگۆڕاون، وەلی من لەدوای چەند هەفتەیەك لە زیندەبەچاڵکردنەکەم، گۆشتی لەشم لە ئێسکەکانم جیا بۆوە، وەك بڵێی دوژمنو نەیاری یەکدی بن).

پاڵەوانی ئەم چیرۆکە بە شێوەیەکی فانتازیانە ژیانی مردووانی ژێر لمو نێو گۆڕەکانی مەملەکەتی ئێسك دەگێڕێتەوەو چۆن هەریەکەیان بەسەرهاتی خۆیان دەگێڕنەوەو ئەمەش زیاتر بە مەبەستی خستنەڕووی کاریگەریی لێقەوماوی ئەوانیشە، کەوا دایکە کلۆڵەکەی یەکێك لەوان پاش چەند ساڵێك لە دابڕان لەنێو گۆڕەکانی ژێر لمەوە بە یەکتر دەگەنەوەو لەگەڵ یەکتردا دەدوێن.

پاڵەوانی لێقەوماوی ئەم چیرۆکە، لە پاش پانزە ساڵ لە ناشتنی دیسانەوە توشی لێقەومانێکی دیکە دەبێتەوە، کاتێك دەستی ڕاستی لە کاتی دەرهێنانی ئێسکەکانی تەرمەکەی، لەدەست دەدات. لەم پەرەگرافەی خوارەوەدا بەبێ ناوهێنانو بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئاماژە بۆ کارەساتی ئەنفال دەکات کەوا پانزە ساڵ پێش مردنی (مەردان)ی پاڵەوانی لێقەوماو ڕوودەدات:

(دواجاریش کە ئێسکەکانمانیان جارێکی تر کۆکردەوە کردیانە پریاسکەیەکەوە، لەوێشەوە خرامە ناو تابووتێکی گەورەوە، ئینجا بە ئاڵایەکی سێ ڕەنگ سوورو سپیو سەوز داپۆشرام، ئەو لولاقەشیان خستە ناو تورەکەکەی منەوە، لە کاتی دەرهێنانەوەی ئێسکەکانمان لە ژێر لمەکە، نەمزانی کەوتە پریاسکەی کێوەو تێکەڵاوی ئێسکی کێ بوو، با ڕاستتر بڵێم، نەمزانی بوو بە بەشێك لە لەشی کێ؟ من زۆر لە لام سەیر بوو، خزمەکانم، هاوڕێکانم، ئەوانەی (15)ساڵی تەواو عەداڵی هەواڵو تەنانەت تەرمی ئێمە بوون، بۆ نەیان پرسیو ورد نەبوونەوە بۆچیو چۆن دەبێت مرۆڤێك سێ قاچو یەك دەستی هەبێت؟).

پاڵەوانی ئەم چیرۆکە ڕەخنەی ئەوە دەگرێت لە کاربەدەستانی کوردستان کەوا کەسووکاری ئەنفالکراوەکان دەرۆزە دەکەنو ئاوڕیان لێ نادرێتەوەو دەستی یارمەتییان بۆ درێژ ناکرێتو بۆیە خوا خوای دەبێت زوو بیگەیەننە گۆڕەکە، کاتێك باجی (زارا)ی دایکی (کاروان)ی ئەنفالکراو و ساوای زیندەبەچاڵکراو خەریکی دەرۆزەیە لە پاین پردەکەی خاسەو ئەوسا نازانێت باسی چی بکات بۆ ئێسکەکەی شەریف پاشای خەندان کاتێك یەکەمین ئێسك دەبێت لە نێو گۆڕە تازەکەی پێشوازیی لێ دەکاتو هەواڵی کوردستانی لێ دەپرسێت.

چیرۆکنووس لەم چیرۆکە کاریگەرو سەرکەوتووەیدا هەردوو حاڵەتی ڕاستیو فانتازیا تێکەڵ دەکات بۆ خستنەڕووی باری دەروونییو حاڵەتی لێقەوماوی (مەردان)ی پاڵەوانی ئەم چیرۆکە، کەوا بە هۆشیاری بەسەرهاتی خۆیمان بۆ دەگێڕێتەوەو دەکرێ بڵێم ئەم چیرۆکە لە باشترین ئەو چیرۆکانەیە کارەساتی ئەنفالی بەرجەستەکردبێ، بۆیە شایستەی ئەو خەڵاتە بوو لە حەوتەمین فیستیڤاڵی گەلاوێژ پێی بەخشرا.